

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 9 februari 1934 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 57 § sista stycket sjömanslagen.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 127, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Lindberg* i Stockholm hemställt, att riksdagen måtte antaga följande ändrade lydelse av 57 § sista stycket sjömanslagen:

»Besättningens kosthåll må icke av någon övertagas på entreprenad.»

Beträffande de skäl, motionären anfört till stöd för sitt yrkande, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

Före tillkomsten av sjömanslagen den 15 juni 1922 funnos de grundläggande bestämmelserna angående det kosthåll, som skulle tillkomma besättning å fartyg, i 45 § sjölagen. Detta lagrum innehöll ursprungligen allenast, att befälhavaren skulle tillse att besättningen erhöle god och tillräcklig kost i enlighet med den för besättningar å svenska handelsfartyg fastställda spisordning, samt att befälhavaren, om han under resa funne nödvändigt att nedsätta kosten, ägde rätt därtill, dock att besättningen skulle undfå skälig ersättning därför, vilken i händelse av tvist skulle bestämmas av skiljemän. Inom den s. k. sjöfartssäkerhetskommittén, som år 1910 framlade förslag till ändring i vissa delar av sjölagen, uppkom emellertid fråga i vad mån befälhavaren borde bibehållas vid den möjlighet att själv övertaga kosthållet på entreprenad som lagrummet medgäve. Härutinnan anförde två reservanter, att befälhavaren som ägde att utöva tillsyn över kosthållet icke borde av eget intresse frestas att på ett partiskt sätt fullgöra detta åliggande, varför befälhavaren å vissa fartyg, beträffande vilka olägenheter i berörda avseende framträtt, borde förbjudas att vara ekonomiskt intresserad i kosthållningen. I anslutning till detta uttalande föreslogs i propositionen nr 116 till 1914 års senare riksdag, med förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen, att i 45 § sjölagen måtte jämte vissa andra ändringar införas förbud för befälhavaren att övertaga besättningens kosthåll på entreprenad.

Till närmare motivering för detta förslag anförde chefen för justitiedepartementet bland annat, att skäl syntes finnas för att alldeles förbjuda redaren att utlämna kosthållet på entreprenad vare sig åt befälhavaren eller annan, men att i brist på fullständig utredning för bedömandet av verkningarna därav en sådan bestämmelse icke ansetts för det dåvarande kunna föreslås. Vad däremot icke syntes tarva vidare utredning utan låge i själva

sakens natur vore det förhållande, att den som hade laga skyldighet att tillse iakttagandet av besättningens rätt till visst kosthåll, icke själv borde tillåtas vara entreprenör för detsamma med utsikt till vinst eller förlust allteftersom födan vore bättre eller sämre. Genom förbud för befälhavaren att såsom entreprenör ha intresse av kostens beskaffenhet hade man väl icke rätt bot för den olägenhet som kunde föreligga däri att i den inskränkta farten (företrädesvis kust- och skärgårdstrafik) befälhavarens hustru eller släkting ofta nog rådde för kosthållet och att befälhavaren sålunda kunde äga ekonomiskt intresse däri. Men då dessa fartyg i allmänhet vore passagerarfartyg hade ostridigt någon fara för besättningens rätt icke av berörda förhållande yppat sig, varför hänsyn därtill för det dåvarande icke syntes behöva tagas. Ifrågavarande förslag bifölls av riksdagen.

Från 45 § sjölagen har berörda stadgande sedermera överflyttats till 57 § sjömanslagen. Denna paragraf är i sin helhet av följande lydelse:

»Befälhavaren skall tillse, att besättningen erhåller god och tillräcklig kost i enlighet med de föreskrifter, som Konungen meddelar.

Finner befälhavaren under resa nödvändigt att nedsätta kosten, äger besättningen därför undfå skälig ersättning.

Befälhavaren äger att med avseende å klimat och hälsoförhållanden föreskriva lämplig omväxling i kosten, dock må besättningens rätt icke därigenom inskränkas.

Äger utvikt av proviant rum, må befälhavaren ej förvägra besättningen att kontrollera vikten.

Befälhavaren må icke övertaga besättningens kosthåll på entreprenad.»

Närmare bestämmelser angående kosthållet ha meddelats genom spisordning, som faststälts genom kungl. kungörelse den 16 oktober 1925.

Ifrågavarande paragraf i sjömanslagen samt spisordningen äro tillämpliga vare sig kosthållet å fartyget upplåtits på entreprenad eller ej.

Beträffande personal, som är anställd hos den, vilken erhållit kosthållet å ett fartyg på entreprenad, är uppenbart, att densamma kommer att befinna sig i ett annat rättsligt läge än den av redaren anställda personalen ombord. Enligt 71 § sjömanslagen skola dock åtskilliga särskilt uppräknade stadganden i samma lag äga tillämpning jämväl å nu ifrågavarande personal. Sålunda åligger det befälhavaren att, när någon som tillhör denna personal är sjuk eller skadad, sörja för att han erhåller nödig vård ombord eller i land. Till bestämmelser i sjömanslagen, som äro tillämpliga jämväl å den av entreprenören anställda personalen, hör för övrigt den nu ifrågavarande 57 § i lagen. Föreskriften i 28 § sjömanslagen, att kostnaden för sjömans sjukvård skall bestridas av redaren så länge sjömannen är kvar i tjänsten, är däremot icke tillämplig å ifrågavarande personal. Ej heller är redaren beträffande någon av entreprenörens personal, som blir sjuk eller skadad, skyldig att såsom för andra sjömän bekosta hans vård under viss tid efter anställningens upphörande. Entreprenörens personal är vidare icke berättigad att enligt 41 § sjömanslagen erhålla ersättning av redaren för förlust av effekter vid fartygets förolyckande.

I motionen anföres bland annat:

»De olägenheter som tidigare förefunnos vad det gällde kosthållet ombord finnas i stor utsträckning ännu kvar, med den skillnaden dock, att befälhavaren aldrig själv är entreprenör för kosthållet. Numera anställa rederierna själva entreprenör för kosthållet, och att därvid befälhavaren närstående personer kunna bli antagna faller av sig självt.

Detta nya entreprenörssystem, som utvecklats sedan sjömanslagens tillkomst, förorsakar lika många och lika stora olägenheter för besättningarna, som det äldre, vid sjömanslagens tillkomst slopade systemet åstadkom. Då rederierna anställa sina entreprenörer förvissas man sig sällan om huruvida och i vad mån dessa ha ekonomiska förutsättningar för fullgörandet av de förpliktelser som följa denna syssla. I många fall komma entreprenörerna på ekonomiskt obestånd redan från början, med påföljd att besättningen blir lidande därigenom att de icke kunna erhålla 'god och tillräcklig kost' som lagen föreskriver eller tillförsäkrar dem.

I detta sammanhang må även erinras om att entreprenör, som antagits för kosthållet, även måste anställa och avlöna personal för skötandet av viss del av under entreprenörssystem sorterande sysslor. Entreprenör kan sålunda ha anställda flera personer i sin tjänst, för vilka han eller hon måste svara på samma sätt som redaren måste svara för av befälhavaren anställd personal. Entreprenör skall således bekosta och utgiva viss lagstadgad ersättning till personal, som blivit sjuk eller drabbats av olycksfall i tjänsten, vid fartygs haveri ersätta förlorade effekter m. m.»

Enligt ifrågavarande paragraf i sjömanslagen åligger det befälhavaren å vederbörande fartyg att tillse att besättningen erhåller god och tillräcklig kost. I vad mån en sådan tillsyn utgör en verklig garanti, att besättningens berättigade krav icke skjutas åt sidan, är uppenbarligen i hög grad beroende på befälhavarens personliga duglighet och omsorg om besättningen. Det ligger i sakens natur, att tillsynen kan befaras bliva mindre effektiv om befälhavaren är ekonomiskt intresserad av kosthållet. Med hänsyn härtill var det uppenbarligen på synnerligen goda grunder, som år 1914 infördes förbud för befälhavaren att själv övertaga kosthållet på entreprenad.

I förevarande motion åsyftas emellertid att gå väsentligt längre genom att helt förbjuda kosthållets utlämnande på entreprenad. I likhet med vad föredragande departementschefen anförde i samband med 1914 års lagstiftning anser väl även utskottet, att vissa skäl kunna anföras för ett dylikt generellt förbud för redaren att utlämna kosthållet på entreprenad. Det synes dock utskottet som om det skulle vara svårt att överblicka verkningarna därav, såväl för besättningen som redaren. Vad angår besättningen är det visserligen möjligt, att kosthållet genom det föreslagna förbudet understundom skulle förbättras, men å andra sidan kan det lika väl tänkas, att en av befälhavaren kontrollerad entreprenör åstadkommer en för besättningen fördelaktigare kosthållning. För redarens del tillkomma särskilt svårigheterna att övervaka, att vederbörande verkställer erforderliga inköp på ett lämpligt sätt

Utskottet.

samt att de icke vid inköpen betinga sig provisioner eller eljest förfara oredligt mot honom. Motionären har till stöd för sitt yrkande särskilt framhållit den jämväl av departementschefen år 1914 beaktade olägenheten, att en befälhavaren närstående person kunde tänkas bliva antagen såsom entreprenör för kosthållet, varigenom befälhavaren trots det nuvarande förbudet bleve ekonomiskt intresserad i saken. Enligt departementschefens uttalande vore denna olägenhet dock begränsad till den inskränkta farten (företrädesvis kust- och skärgårdstrafik) och då de fartyg som ginge i denna trafik i allmänhet voro passagerarefartyg hade någon fara för besättningens rätt icke av berörda förhållande yppat sig. Utskottet saknar närmare kännedom om den omfattning i vilken en sådan anordning för närvarande må tillämpas men finner det antagligt, att olägenheterna av densamma måste bliva ganska obetydliga, särskilt i betraktande av att sjömännen i allmänhet äro i tillfälle att genom sina organisationer vaka över att de icke gå förlustiga de förmaner som tillkomma dem.

Vad motionären i övrigt anfört om den rättsliga ställning, entreprenörens personal intager jämfört med besättningen i övrigt, anser utskottet icke utgöra tillräckligt skäl för den föreslagna lagändringen.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 9 februari 1934.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman*, *Anderson* i Hägelåkra, *Klefbeck*, *Bissmark*, *Larson* i Lerdala, *Norling*, *Öhman** och *von Heland*;

från andra kammaren: herrar *Linnér** och *K. A. Westman*, fru *Östlund*, fröken *Wellin* samt herrar *Berg**, *Björling* och *Hermansson*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Åkerman*, *Klefbeck* och *von Heland*, fru *Östlund* och herr *Hermansson*, vilka förklarar sig anse att utskottet bort i anledning av motionen hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville efter verkställd utredning taga under övervägande, huruvida genom upphävande av den fartygsredare medgivna befogenhet att å entreprenad upplåta kosthållet ombord besättningen kan vinna ökad trygghet för tillgodonjutande av sin rätt till god och tillräcklig kost, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må föranleda.